

LIVIO MISSIR REGGIO MAMACHI DI LUSIGNANO, *Epitaphier des grandes familles latines de Smyrne*, cilt 2, *Les pierres tombales de l'église française Saint-Polycarpe*, Bruxelles 1985, 344 sayfa. Özel yayındır.

İzmir doğumlu olan müellif, 1972 yılında İzmir'deki Kemer Katolik mezhebî mezarlı-ğundaki kitâbeleri yayınladıktan sonra bu kere Aziz Polikarpo kilisesi diye adlandırılan med-fen üzerinde durmaktadır. Doğup büyüdüğü İzmir hakkındaki tarihi, hukukî, dinî her türlü belgeyi toplayan müellifin esas çalışma alanı hukuk'dur. Ankara Üniversitesi'nin ilgili fakültesini bitirdikten sonra öğrenimine İtalya'da devam etti. Çeyrek asrı aşan bir zaman-dan beri Avrupa Ekonomik Topluluğunda görevlidir. Bu evresini, kaleme aldığı otobiyogra-fide açıklar.¹ Türkiye ile ilgili birçok araştırma ve tanıtma makalesi de yazan müellifin bunları biraraya getirmesi, bunların unutulup gitmesini büyük ölçüde önlemiştir.² Müelli-fin bir başarısı da, gelişmesinin ve yetişmesinin öyküsünü kendi eliyle yazmış olmasıdır: "Bir Türk şehri olan İzmir'de doğdum, birkaç yıldan sonra de Brüksel'de yaşıyorum. Bu-nunla beraber ne Türk ne de Belçikalıyım. İtalyanıyım fakat İtalyan ismi taşıyıyorum. Atala-rımdan hiç birisi ve hattâ benim ebeveynim de bu son yüzyıl esnasında İtalya'da yaşamadı. O halde? Hiç. İtalya dışındaki İtalyan okullarında okudum, hukuk diplomamı da yabancı bir ülkede aldıktan sonra, İtalya'da başka bir mezuniyet diploması aldım. İtalyanca yazdı-ğım kadar takriben on eserimi de yabancı dillerde kaleme aldım. Yunanlılarla Yunanca, Türklerle Türkçe, İtalyanlarla İtalyanca ... fakat ben hangi dilde düşünüyorum diye soran-lara yanıtım da, hangi dilde sorduklarıdır. ..."³ "Bu satırlardan sonra bir ülkede doğmuş ol-makla beraber kökeni değişik olan, değişik dil kullanma özelliği olan kişilere değiniyor. Tek değinmediği özelliğini başka bir toplantı vesilesiyle yolladığı tebliğinde belirtmişti. Bir le-vanten'dir. İslâm topraklarında doğmuş katolik kökenli kişilere verilen bu ünvanı taşıyan nadir kişilerden olan Missir, bilimsel bir yaklaşımla konuya eğilmekle, kaybolmakta olan bir âlemi sonraki nesillere aktarmaktadır.⁴ Topluluklar yavaş yavaş kendi öz topraklarına çekilme eğilimi gösteriyor. Halbuki İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda birleşik bir Avru-pa rüyasından yola çıkılıp da ülkeler arasındaki sınırları kaldırmağa yönelik girişimler var-ken böyle bir öze dönme arzusu doğrusu sosyologlara ve siyaset bilimcilerine düşen bir ko-nu olarak gelecek nesiller tarafından incelenecektir. Ülkemiz dünyadaki ilk millî kurtuluş savaşı hareketini gerçekleştiren, Anadolu'yu tamamen Türkleştiren bir merkez noktası oldu-ğu için konuya zor girecektir. Fakat tarihin derinliklerindeki malzeme henüz buradadır. Ta-rihçiler büyük ölçüde arşiv malzemesine eğilirken, Missir gibiler de âşına oldukları hususla-rı aydınlığa kavuşturmağa çalışıyorlar.

Mezar taşlarının okunuşu, fotoğrafı ve şimdiki durumu belirtildikten sonra, açıklamala-rı getirilmiştir. Burada tarihe geçmiş bir kişi aramağa gerek yoktur. Kilise ve mezarlıgın

¹ *Dix d'activité. Liste de mes publications parue entre 1961 et 1971*, Bruxelles 1971.

² *Eglise et Etat en Turquie et au Proche-Orient*, 1973.

³ "Uno scrittore di frontiera tra greci e turchi: il mio caso", *P.E.N Club International, Scrittori e letterature di frontiera*, Lugano 1987, s. 151-153.

⁴ "Una fonte ignorata della storia ottomana: la genealogia delle famiglie levantine e in particolare dragomannali", *Studi Preottomani e Ottomani. Atti del Convegno di Napoli*, Na-poli 1976, s. 197-211.

kendisi bir tarihi anı olduğu kadar, araştıran kitap da değerli bir tarih anısıdır. Bir kaç nesil İzmir'de ikâmet ettikten sonra kalmağa devam eden ailelerin uzantılarının çoğu bugün mevcut değil fakat elimizdeki kitap sayesinde varlıklarını devam ettiriyorlar. Sayın araştırmacı büyük bir titizlikle ailelerin şeceresi üzerinde durmaktadır. Böylece kendi ailesi için hazırladığı bir geçmiş dönem evresini başka aileler üzerinde de uygulamak istiyor. Fotoğraf, başka memleketlerde bulunan kalıntılarla tamamlamak yolunu da seçmiş. Burada tek akla gelen Türk belgeleri yardımı sayesinde bir açıklayıcı not silsilesinin konmasıdır. Böyle bir çalışma yok ise de, 1688 yılında meydana gelen zelzeleden büyük ölçüde zarar gören kilisenin bir tamir müsaadesi metninin fotokopisidir (s.13). Daha başka ellerinde belge olup olmadığını bilmiyoruz. Çoğunun 1922 yılındaki İzmir yangını sırasında yok olduğu ileri sürülür. Fakat bazı kilise kayıtları elde bulunuyor ki, sayın araştırmacı bir takım aktarmalarla gelişmeleri haber veriyor. Burada bilgilerin detaylı tartışmasını yapacak değilim. Tek üzerinde duracağım husus, canlı bir ticaret merkezi olan İzmir'in barındırdığı katolik cemaatinin sosyal ve mali durumu hakkında, sonradan elimizde çok değerli bir malzemenin bulunacağıdır. Zira bunlar ikâmetten de öte, iktisadî hayata egemen oldular ağırlıklarını kültürde de duyurdular. Açılan okullar, araştırma merkezleri ve hatta İstanbul dışında en canlı tiyatro hareketine sahne olan İzmir, bu yüzyıl başlarında kısa bir sarsıntı dönemi geçirdi. Fakat süratle atlatarak memleketin ekonomik ve siyasal hayatında hak ettiği yeri aldı ve demokrasi hareketinde daima ilk sırayı İstanbul'u bazan alt ederek elde etti. Böyle canlı bir ortamda yıllarca ağırlığını duyuran katolik cemaati arasında pek çok araştırmacı yetişti ve çeşitli eserler kaleme aldılar. Bunları şimdi kat kat geri bırakan sayın Missir böyle bir kitabı, İzmir için yaratmıştır. Kendi yöntemi ile cevap vermeğe kalkışırsam, İtalyanca düşünülmüş, Fransızca yazılmış ve katolik cemaatinin bir yönünü aydınlatmağa yönelmiş ise de, gene de İzmir'i anlattığı için kutluyorum.

Eser bir girişten sonra, kilisenin planını içeriyor. Kaynakça en son kısma alınmakla beraber bazı eserlerin burada tekrar edilmemesi araştırmacıları şaşırtır. İzmir'deki Fransa konsolosları listesi (s.307-309) kapatılan bu merkezin tarihi bir hatırasını yansıtır. Dizinler de yararlı bir düzen içinde hazırlanmıştır. Fransa'nın Orta Doğu ve ayrıca İzmir ve çevresinde oynadıkları rol detaylı açıklansaydı, mühim bir ihtiyacı karşılardı. Bunu artık bir başka araştırmasında gerçekleştirir.

Böyle yararlı bir kitabın kazandırılması, desteklerin devam etmesi ile mümkündür. Her zaman için teşvik gören sayın araştırmacı bu eseri bitirmekle, henüz küçük bir bölümünü yayınladığı not ve belgelerinin bizlere yeni kaynaklar kazandıracağını haber vermektedir.

DOÇ. DR. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU